

การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร
THE MANAGEMENT OF THE RELIGIOUS STUDIES IN PALI OF SANGHA
ADMINISTRATOR IN PHICHIT PROVINCE

พระมหาวิโรจน์ วิโรจน์* พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกร) ** พระมหาสุนันท์ สุนนโท ***

Phramaha Wiroj Virochano, Phraudomsitthinayok (Kumphol Kunangkaro),

Phramaha Sunan Sunando

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร 2) เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร

ดำเนินการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างงานวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการสำรวจกลุ่มตัวอย่างได้แก่พระสงฆ์ในจังหวัดพิจิตร จำนวน 361 รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.974 เป็นทั้งคำถามปลายเปิดและปลายปิด โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วน

* Master of Arts Program in Buddhist Studies Department of Buddhist Studies
Department of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya
University

** Department of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkorn
rajavidyalaya University

*** Department of Political Science Faculty of Social Sciences Mahachulalongkorn
rajavidyalaya University

เบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่า t-test และ F-test และงานวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์กับ
ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 10 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1) พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.587) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านการวัดและการประเมินผล มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.367) รองลงมา ได้แก่ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.603) และด้านหลักสูตรมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.620) และน้อยที่สุด ด้านการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.654) ตามลำดับ

2) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตรโดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญพบว่าพระสงฆ์ที่มี อายุ พรรษา วุฒิการศึกษานักธรรม วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร แตกต่างกันทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3) ปัญหา อุปสรรค ในการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร พบว่า 1) เนื้อหาสาระ และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยากโดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลีเน้นการจำและการแปลมากกว่าความเข้าใจ ขาดการประยุกต์ใช้ ไม่เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน 2) การจัดเวลาเรียนยังไม่เป็นระบบ ไม่แน่นอน มีเวลาเรียนน้อยเกินไป จึงไม่สามารถทำความเข้าใจได้อย่างลึกซึ้ง 3) เน้นการท่องจำ และการแปล ไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการคิดวิเคราะห์และขาดสื่อที่การเรียนการสอนที่ทันสมัย ข้อเสนอแนะควรนำอิทธิบาท 4 คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ, คุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา 1) ควรให้มีการปรับปรุงหลักสูตร เนื้อหาให้น่าสนใจและง่ายขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น และควรเน้นการท่องจำในส่วนที่ต้องใช้เฉพาะหรือที่สำคัญเพื่อให้นักเรียนเกิดความอยากเรียนมากขึ้นและไม่ท้อต่อการเรียน 2) ควรให้มีการวางแผนในการปรับปรุงหลักสูตรเพื่อให้เหมาะกับยุคสมัย ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว และมีแผนปฏิบัติการประจำปี 3) ควรมีการประชุมวางแผนชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจมากขึ้นคืออย่าไปหายาก

คำสำคัญ : การบริหารการจัดการ, ศาสนศึกษา, พระสังฆาธิการ

ABSTRACT

Objectives of Research Articles were to: 1. study general management context of Religious Studies, Pali division, of Sangha Administrators, in Pichit Province, 2. compare sanghs' opinion levels toward the management of Religious Studies, Pali section of administrative monks in Pichit Province by personal factors and 3. study problems, obstacles and proposal of the management of Religious Studies, Pali section, of administrative monks in Pichit Province.

Methodology was the mixed methods: The quantitative research collected data from a sample of 361 monks in Pichit Province with open and closed ended questionnaires with reliability value at 0.974, analyzed data was descriptive statistics: frequency, percentile, mean and standard deviation and hypothesis test with t-test and F-test. The qualitative research collected data from 10 key informants by in-depth-interviewing, analyzed data by descriptive interpretation.

Findings were as follows:

1. Sanghas'opinions toward the management of Religious Studies, Pali section in Pichit Province by overall were at the high level ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.587) and opinions toward all aspects of management were also at high level; measurement and evaluation were at highest level with the mean at ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.367), secondly, learning and teaching activities were at ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.603), curriculum was at ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.620) and the lowest aspect was the learning and teaching activities management was at ($\bar{X} = 3.99$, S.D.=0.654 respectively).

2. Opinion comparison classified by personal data; age, ordained years, educational level, Dhamma degree, Pali degree and regular education level was that; monks with different age, ordained years Dhamma and Pali education levels and regular education levels had different opinions toward the management of Religious Studies, Pali section at the significant level at 0.05 accepting the set hypothesis.

3. Problems and obstacles of the management of Religious Studies, Pali Section of administrative monks in Pichit Province were that: 1) the content of

curriculum were too old, the language used in the Pali text was difficult to understand, the study method emphasized memory and translation rather than comprehension, lacked of application, not suitable for learners; maturity, 2) study time table was not systematic and consistent, the study session was limited, not enough time to absorb the content of subject profoundly, 3) learning emphasized memory and translation, there was not new technique application and analysis and lacking modern teaching aids. As for the recommendation was as follows: Itthipatha 4 path of accomplishment; basis for (Passion) (Diligence) (Mind or Consciousness) (Investigation). 1) there should be improvement of the curriculum, adding more interesting contents and making it easier so that learners would be eager to learn and memory and learning by heart should be emphasized only the necessary parts or the part that needed to be used at the specific purpose so that learners would be more eager to learn, not to be reluctant to learn. 2) there should be a short and long plan for curriculum improvement so that the curriculum would be up to date and yearly operation plan and 3) there should be a meeting plan for teacher orientation to understand and implement the curriculum wisely so that learners would comprehend the content from simplicity to high level content.

Keywords: Management, Religious Studies, Sangha

1. บทนำ

การศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่2) พ.ศ.2535 กฎระเบียบคำสั่ง และข้อบังคับของคณะกรรมการมหาเถรสมาคมคณะสงฆ์กระทรวงศึกษาธิการ และกรมศาสนา โดยมีกรรมการมหาเถรสมาคมองค์สูงสุดของคณะสงฆ์สภาการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการการศึกษาของคณะสงฆ์คณะกรรมการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) คณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของมหาเถรสมาคม พ.ศ.2540 แม่กองบาลีสนามหลวง เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบลและเจ้าอาวาสเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารตามลำดับ ในปัจจุบันการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้พระภิกษุสามเณร ได้ศึกษามีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม

2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนบาลี 3) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ 4) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง (Department of Religion, 1992 : 9)

การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมี สภาพปัญหาและอุปสรรคดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร เนื้อหาสาระ และภาษาที่ใช้ในหนังสือเป็นภาษาที่เข้าใจยาก โดยเฉพาะเนื้อหาสาระในแผนกบาลี การจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นระบบ ใช้วิธีการเรียนการสอนเน้นการท่องจำ และการแปลไม่ค่อยมีการประยุกต์ใช้และขาดการวิเคราะห์2) ด้านกระบวนการเรียนการสอน ครูผู้สอนไม่มีเพียงพอ มักใช้ระบบการศึกษาแบบพี่สอนน้อง ครูขาดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ขาดประสบการณ์ ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสภาพจริงได้ 3) ด้านการวัดและการประเมินผล เกณฑ์การวัดและการประเมินผล มักวัดความจำมากกว่าความเข้าใจ และการคิดวิเคราะห์ให้มีเกณฑ์มาตรฐาน และเกณฑ์แน่นอน ในผลงานวิจัยนี้ยังได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีไว้ดังนี้ คือ หน่วยงานรับผิดชอบควรจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนส่งเสริมจัดทำและพัฒนาสื่อที่น่าสนใจ และใช้อย่างแพร่หลาย และควรมีการทดสอบความยากง่าย ของข้อสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ให้ครอบคลุมทุกด้าน (นภมณฑล สิบหมื่นเปี่ยม และวลัยพร ศิริภิรมย์, 2545, น. 15)

ดังนั้นผู้วิจัยมีความสนใจศึกษา “การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร” เพราะ ในทศวรรษหน้าคณะสงฆ์จะเกิดวิกฤติการขาดแคลนผู้เข้ามาบวชเรียนและให้ความสำคัญของการศึกษาแผนกบาลีนี้ ซึ่งเป็นผลร้ายต่อพระพุทธศาสนาเพราะจะขาดศาสนทายาทสืบทอดพระพุทธศาสนา และขาดผู้เรียนและผู้ศึกษาภาษาบาลี ซึ่งเป็นภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ เพราะเป็นกุญแจไขตู้พระไตรปิฎกด้วยเหตุผล และความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในเรื่องนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงใน 5 ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยมีความเชื่อเบื้องต้นว่า การจัดการศึกษาการเรียนการสอนประเภทนี้ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสนองความต้องการของพระภิกษุและสามเณร ให้เข้าใจหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาเรื่องนี้ เพื่อนำผลการวิจัยไปปรับปรุงพัฒนาในการจัดการเรียนการสอน ด้านศาสนศึกษาแผนกบาล จังหวัดพิจิตร อันจะทำให้นักเรียนได้รับการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและดำรงอยู่ตลอดไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของ

พระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed - Method Research) โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

3.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร (Population) ได้แก่ พระสงฆ์ในพื้นที่ปกครองคณะสงฆ์ ในจังหวัดพิจิตร โดยมีกลุ่มเป้าหมาย/กลุ่มตัวอย่าง/ประชากร ทั้งสิ้น 12 อำเภอ ซึ่งมีพระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่จำนวน 3,702 รูป (สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดพิจิตร, 2560)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 361 ชุด ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามกลับคือด้วยตนเอง และการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความงานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร เพื่อสร้างเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

2. ผู้วิจัยเสนอขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อแจ้งต่อเจ้าคณะจังหวัดเพื่อขออนุญาตแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างภายในจังหวัดและขอสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามรายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

3. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย คณะสังคมศาสตร์ สาขาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พร้อมทั้งแบบสอบถามไปแจกให้กับประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างและดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างกลับคืนด้วยตนเอง

3.5 วิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และพรรณนา “การบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร” สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบ “การบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดพิจิตร” โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยการจัดระบบเนื้อหาตามประเด็นที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย แล้วทำการแปลผลเป็นความเรียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการ นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลหลักตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและรายงานผลการวิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-25 ปี จำนวน 156 รูป คิดเป็นร้อยละ 43.21 ผู้มีพรพรรษา 1 - 5 ปี จำนวน 159 รูป คิดเป็นร้อยละ 44.0 จบนักธรรมชั้นเอก จำนวน 153 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.38 ผู้ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม จำนวน 286 คน คิดเป็นร้อยละ 79.22 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้มีวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 152 รูป คิดเป็นร้อยละ 42.11

4.2 ระดับความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.07$, $S.D. = 0.587$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวัดและการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านหลักสูตร ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ตามลำดับ

4.3 เปรียบเทียบความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่มีต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

1) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

2) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรโดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าพระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

3) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F - test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มี

ความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรโดย ภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

4) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรโดย ภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

5) ผลการทดสอบด้วยค่าสถิติ F – test ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 พบว่า พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรโดย ภาพรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อ พิจารณาเป็นรายด้านพบว่าพระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตรทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน

5. อภิปรายผล

5.1 ด้านหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษาแผนกบาลีของ พระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = 0.620) และเมื่อ พิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัย Phra Maha Sarapong Manun (2008) ที่ ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรการเตรียมหลักสูตรก่อนใช้ และการ ประเมินการเรียนการสอนอย่างดี

5.2 ด้านการจัดการเรียนการสอน ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านศาสนาศึกษา แผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 3.99, S.D. = 0.654) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ Phra Maha Sarapong Manun (2008) ที่ ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัด

การศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี วัดตากฟ้า อำเภอดงพิกุล จังหวัดนครสวรรค์ มาจากด้านกระบวนการเรียนการสอน 1) ผู้บริหารโรงเรียนมอบงานตามนัดตรวจสอบงานประชุมแนะนำครู จัดหางบประมาณอาคารสถานที่ อุปกรณ์เพียงพอ และแก้ปัญหารวดเร็ว 2) ครูเตรียมเนื้อหาที่เหมาะสมใช้สื่อในการเรียนการสอนดี มีรายงานผลและให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม

5.3 ด้านสื่อการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการใน จังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.625) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrupalatphaithun methodo (Maha Boon) (2014) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการพระปริยัติธรรมแผนกบาลีของวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 14 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนต่อการเรียนการสอน จะต้องมีการวางแผนในการจัดเตรียม อุปกรณ์ สถานที่ สื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย

5.4 ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.603) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phramahaamnatt Pawattthano. (2014) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาแบบรูปการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรมในปัจจุบันนี้ พระสังฆาธิการได้ดำเนินการพัฒนาแบบที่เกี่ยวกับการจัดการเพื่อการบูรณาการที่เหมาะสมกับการศึกษาพระปริยัติธรรมให้มีการสอดคล้องตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับสำนักเรียนเพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคลคือพระภิกษุสามเณรผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต

5.5 ด้านการวัดและประเมินผลผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการด้านศาสนศึกษาแผนกบาลีของพระสังฆาธิการในจังหวัดพิจิตร อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.626) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phra Maha Theerasuk Thammasaro (Aphrodite) (2557) ที่ได้ศึกษาวิทยานิพนธ์เรื่อง การจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี : กรณีศึกษาสำนักเรียน วัดโมลีโลกยาราม เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านควรมีการวัดผลและประเมินผล สำนักเรียนควรประเมินผู้เรียนหลาย ๆ ด้าน เช่น ความรู้ ความประพฤติเป็นสิ่งสำคัญและควรมีเวลาเตรียมตัวเพื่อวัดผลประจำเดือนอย่างน้อยเกินไป

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ด้านหลักสูตร ควรให้มีการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนและเนื้อหาให้มีความน่าสนใจเพื่อให้ผู้เรียนมีกำลังใจในการเรียนมากขึ้น และควรให้มีการวางแผนในการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เหมาะกับยุคสมัย ควรมีการประชุมวางแผนชี้แจงให้ครูผู้สอนเข้าใจในการนำหลักสูตรไปใช้ในการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรมีการจัดให้มีครูผู้สอนอย่างพอเพียงและได้คุณภาพในแต่ละชั้นเรียน และควรสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัลแก่ผู้เรียน เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้เรียนและควรนำผลการสอบประจำปี มาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงวางแผนการเรียนการสอนในปีต่อไป

3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรพัฒนาคุณภาพบุคลากรให้มีความรู้ในการใช้สื่อที่สร้างสรรค์เข้ากับยุคสมัยใหม่ และควรมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้สอนจะได้แนะนำผู้เรียนให้มีความเข้าใจในการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้นและเพื่อแสวงหาความรู้ความเข้าใจเพิ่มเติมได้จากห้องสมุดและสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศต่าง ๆ

4) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรจัดให้มีกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้น เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และควรมีการมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำ และตรวจงานอย่างสม่ำเสมอ เช่น การบ้าน และงานกลุ่ม และควรมีการจัดกิจกรรมจัดกลุ่มห้องแบบเรียนบาลีไวยากรณ์และนำเสนอหน้าชั้นเรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างผู้เรียนในแต่ละระดับความเข้าใจที่ไม่เท่ากัน

5) ด้านการวัดผลและประเมินผล ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการวัดผลและประเมินผลของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละครั้ง เพื่อการประเมินผลการปฏิบัติงานว่ามีข้อดี ข้อเสีย ในด้านใดบ้างแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข และควรให้มีการสนับสนุนในเรื่องงบประมาณและอุปกรณ์การเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม

6.2 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรจะศึกษาเรื่องมีการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษา แผนกบาลีของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 4

2) ควรจะศึกษาเรื่องการบริหารจัดการด้านศาสนศึกษา แผนกธรรมของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์อื่น ๆ

3) ควรศึกษาการบริหารจัดการวัดที่มีการดำเนินการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลี โดยรวมคณะสงฆ์ในเขตปกครองอื่นๆ เพื่อศึกษาความเหมือนและความแตกต่างจากการวิจัยครั้งนี้อย่างไร

4) ควรศึกษา ปัญหา อุปสรรค การเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 4 ในสำนักเรียนต่างๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลอย่างถี่ถ้วนในส่วน of ปัญหาและอุปสรรคเหล่านั้นเพื่อจะได้แก้ปัญหาที่ถูกต้องต่อไป

References

- Department of Religion, Ministry of Education. (2003). *The history of Buddhism in Ratanakosin 200 years*. Bangkok: Author: Sathian.
- Ministry of Education. (1998). *The Development of Buddhist Pali Canonical Education*. Bangkok: Department of Religious Affairs.
- Phra Maha Vajnavirudee (2004). *Pali Education History of the Thai Buddhist Sangha in Siam*. Bangkok: Printing Workshops.
- Phra Thep Pariyat Suthi (Voravit Cogakarm) (2002). *The monks and the religious*. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.
- Prayer for the palliative merit (Mahayana). (2016). *The development of the Pali Canon Buddhist Ecclesiastical Management Efficiency in Monastic Discipline Region 14* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- Phra Maha Theera Sukumarro (Panchai). (2014). *Pali Canonical Study: Case Study Wat Phra Mahathat Bangkok Yai Bangkok* (Master of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
- Mahasarapong Manun (2008) . *Factors Affecting Success in Prajadhipok School A case study of the Buddhist Scripture School, Bali Temple, Takiab district, Tak Province, Nakhon Sawan province* (Master of Thesis). Graduate School: Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
- Phramahaamnat Pawattano. (2014). *The development of Buddhist education* (Doctor of Thesis). Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.